

C. SALLVSTI
CRISPI OPERVM,

QVÆ EXSTANT,

Noua editio.

*esta conforme al ex.
puragato de 1648 por
comission del Sr. D. J. J.*

EDENTE ET RECENSENTE

LVDOVICO CARRIONE

esta conforme al Emperatorio



*del año
de 1707. Por co-
mision del Sr. D. J. J.
Gen. de S. Margo*

ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantini,
Architypographi Regij.

éls. lb. LXXIX.

epdela Comp. de J. de Sala.

*Veterum scriptorum ac nonnullorum recentiorum de Sallustio
testimonia & iudicia.*

C. Sallusti Crispi bellum Catilinarium:

&

Bellum Iugurthinum, ex emendatione Lud. Carrionis.

Lud. Carrionis in Historias Sallusti prefatio.

*C. Sallusti Crispi Historiarum lib. v l. a Ludouico Carrione
collecti, aucti & restituti.*

*Orationes duae ad C. Caesarem de rep. ordinanda, Sallustio
adscriptae.*

Declamationes aduersariae Ciceronis & Sallusti.

Ioannis Riuji Castigationum lib. I l.

Aldi Manuti in Catilinam & Iugurtham scholia.

Cypriani a Popma in Catilinam & Iugurtham emendationes.

Ludouici Carrionis in historias Sallusti scholia.

Index rerum & verborum memorabilium.

L V D. C A R R I O

CHRISTOPH. PLANTINO

S V O S. D.

SALLVSTIVM Crispum mil-
tis millibus opera mea meliorem,
nunc ad te mitto. Castigationes
non mitto: nam & illæ, quas ex
libris membranaceis & aliis huiuscemodi, ante
annos duodeviginti, cum cura digessimus, ad
manum non fuere; neque mihi nouas scribere
totque & tantis auxiliis, clade Louaniensi,
spoliato, quodque in Galliam versus iter pa-
rare, nunc erat volenti. igitur vicem illa-
rum, Criticum meum emendationum Sallustia-
narum, dis iuuantibus, in tempore dabo. Vale.
Bonna, non procul a Corneliana Vbiorum ara.
Matronalibus. CL. L. LXXIX.

17

C. SALLUSTII
CRISPI BELLVM
CATILINARIVM.



Q^U M N I S homines, qui sese student præstare ceteris animalibus, summa ope niti decet, ne vitam silentio transeant, veluti pecora; quæ Natura prona, atque ventri obedientia finxit. sed nostra omnis vis in animo, & corpore sita est. animi imperio, corporis seruitio magis utimur. alterum nobis cum dis, alterum cum belluis commune est. Quo mihi rectius esse videtur, ingenij quam virium opibus gloriam quætere; &, quoniam vita ipsa, qua fruimur, brevis est, memoriam nostri quam maxime longam efficere: nam diuitiarum & formæ gloria, fluxa atque fragilis est; virtus clara, æternaque habetur. Sed diu magnam inter mortalis certamen fuit, ut ne corporis, an virtute animi, res militaris magis procederet. nam & prius, quam incipias, consulto, &, ubi consulueris, mature facto opus est. ita utrumque per se indigens, alterum alterius auxilio veget. Igitur initio reges (nam in terris nomen imperij id primum fuit) diuersi, pars ingenium, alij corpus exercebant. etiam tum vita hominum sine cupiditate agitabatur: sua cuique satis placebant. postea vero quam in Asia Cyrus, in Græcia Lacedæmonij, & Athenienses, cæpere vrbes, atque nationes subigere; lubidinem dominandi, causam belli habere; maximam gloriam in maximo imperio putare: tum demum periculo, atque negotiis compertum est, in bel-


B

lo pla-

LVD. CARRIONIS

IN C. SALLVSTII CRISPI
HISTORIARVM LIBROS A
se collectos, auctos, & restitutos,
ad GUIDONEM LAVRINVM
Clinquerlandij, Erkegemij, &c.
Dominum,

P R A E F A T I O.

 VONAM litterarum fatis,
Guido Laurine, ex tot,
tantisque veterum scripto-
rum monumentis, quae ad
omnem immortalitatem comparata,
singularis quosdam ac prope divinos,
uniuerso hominum generi, fructus al-
latura videbantur, ad nos tam pauca
peruenerunt? contra; eorum, quibus,
sine magno mehercule horum studio-

IN
C. SALLUSTII
CRISPI CATILINAM,
ET IUGURTHAM,

IOANNIS RIVII *Castigationum lib. II.*
ALDI MANVTII Pauli F. Scholia.
CYPRIANI A POPMA Emendationes.

*+ Autor Samna
reg. ad hoc opus
permittitur*

IN
HISTORIARVM LIB. VI.
A LVDOVICO CARRIONE
collectos, auctos, & restitutos.

*Andre
Mendoz*

Eiusdem LVD. CARRIONIS Scholia.



ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantinā
Architypographi Regij.
clo. lo. LXXIX.



MNEIS HOMINES, qui student sese præ-
uarere ceteris animantibus. In manu scriptis aliis-
que vetustis est ordo verborum immutatus, qui
sele student præstare. pro, qui dant operam, uti
præstent ipsi & antecellant. Id lenius & asperum

minus esse videtur, nec aliter a veteribus citatur, velut Prisciano
lib. v 11. quo loco de accusativo tertia declinationis agit. ubi &
Omnis hic legendum esse docet. pro, omnes. Terentianus diph-
thongho et scribi vult in plurali cum hoc, tum similia nomina,
quomodo fere & in vetustis inscriptionibus reperitur. Iam quod
ad loquendi rationem attinet, noris lector & Ciceronem eodem
modo locutum. nam 11. Officiorum, Gratum se videri studet, in-
quit & in Eunucho prologo Terent. Qui placere se student bonis
quamplurimis. Vbi interim miror, quid sibi quidam velint, qui
& omisso accusativo le, versum constare arbitrentur, id quod se-
cus habet. & ab imitatore quopiam pronomen adscriptum putent.
quod hoc modo Sallustius Catilina historiam ordiatur, quasi vero
non eodem modo sit, ita ut ostendimus, & Cicero ipse locutus. Sed
& alias Terentius haud dissimili modo loquitur, velut in Eunu-
cho, Est genus hominum, qui esse primos se omnium rerum volunt.
Eodem modo 11. Tuscul. Cicero, Est enim quoddam genus eorum
qui se philosophos appellari volunt. pro, qui appellari philosophi
volunt. nam sic vsitatus dicitur. Terent. in Andria, Vxorera
decrerat dare sese mihi hodie. Et, Qua sese inhoneste optavit pa-
rere hic diuitias potius, quam in patria honeste pauper vivere. ubi
etiam pronomine sese omisso, tamen sensus constat. quomodo & in
illo Liniij 11. Decadis tertia, Qui se bene mori, quam turpiter vi-
uere maluit.

Ne vitam silencio transeant. Ita fere & impressa & calamo
descripta exemplaria. nec male, ut opinor. verum in manu scri-
pro quodam reperi, transigant. ut in Beroaldino quoque licet eo-
dem sensu. pro traducant.

Sed omnis nostra vis in animo & corpore sita est. Exempla-
ria manu scripta, Sed nostra omnis vis. quomodo & Seruius in

IN CATILINAM SCHOLIA.

CETERIS animantibus. *Scripti omnes libri, quos quidem ego viderim, animalibus. quomodo & Sosipater Carisius recitat lib. 1. in verbo, Omnes: & Diomedes.* 17

Veluti pecora, quæ natura prona, atque ventri obedientia, finxit. *Ouidius Met. 1.*

*Pronaque cum spectent animalia cetera terram,
Os homini sublime dedit, calumque videre
Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.* Vide Cic. de Leg. lib. 1. & de Nat. deor. lib. 11. Naturam, inquit, nos celsos, & erectos constituisse, ut deorum cognitionem, calum inuidentes, capere possemus. Nec dissentit Plato in Cratyllo.

Sed nostra omnis vis in animo, & corpore sita est. *Cicero de Fin. lib. 5. Homo o corpore, animoque constat: cum prima sine animi partes; secunda corporis.*

Sua cuique satis placebant. *Lucr. lib. 11.*

-sua cuique voluntas. *Principium dat. &c.*

Cicero ad Att. lib. XIV. Sua cuique sponsa.

Virgilius ecl. 11. Trahit sua quemque voluptas.

Terentius Phorm. act. 11. sc. 1111. Quos homines, tot sententia.

Idem, ibidem, Suis cuique mos est.

Persius sat. 5. Mille hominum species, & rerum discolor usus.

Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.

Statius lib. 11. Sil. 11. Sua cuique voluptas.

Plin. epist. lib. 1. Varia sunt hominum iudicia, varia voluntates.

Prius, quam incipias, consulto; & ubi consulueris, mature facto opus est. A Græcis multa Sallustine mutuatur, quod & *Quintilianus lib. IX. cap. 111. affirmat. Demosthenes quidem, oratione 1. in Philippum sic: Δεῖ μὲν βασιλεύειν ἐφ' ἡουχίας, ποιεῖν δὲ τὰ δόξαντα μὲν τὰ ἀποδῆς. Et in oratione de pace, Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πάντες ἄνθρωποι πρὸ τῶν πραγμάτων εἰώθασιν χεῖρ' αὐτῶν βασιλεύειν, οὐκ ἄνδ' ἐμὲ τὰ πράγματα. Et Isocrates, ὡς δὲ Δημοκρίτου Βασιλεῦς ἔμ' βασιλεύειν, ἐπιτέλλει δὲ ταχέως τὰ δόξαντα. Et Aristoteles Moralium Eudæmiorum 5. & Nicomachiorum 51. Καὶ φασὶν, πρᾶξις αὐτῶν εἶναι ταχὺ τὰ δόξαντα βασιλεύειν δὲ βασιλεύειν. Diogenes quoque Laërtius in Biante: Βασιλεύειν ἐγγεῖρ' εἶς κατ' οὐρανόν. ἢ δ' αὖ ἐν ἰσθμῶν τῶν Ἀργείων. Quo respexisse puto *Æmilium Probum, cum diceret, in Datam vita: Neque acutius ullius**

147

CYPRIANI A POPMA
PHRYSII, IN C. SALLUSTII
CRISPI BELLVM CATILINA-
RIVM, EMENDATIONES.

17



OMNIS homines. Sic nos emendavimus, cum ante in quibusdam libris prae excusis, Omnes homines; in aliis vero, Omneis homines legeretur. Secuti autem sumus, cum veterum codicum fidem, tum grammaticorum auctoritatem. Carisius lib. i.

Nam accusativus, iuxta regulam manente I littera, debet enuntiari, hos & has agilis: ut est apud Sallustium: omnis homines. Priscianus lib. vii. Omnium, quae tam nominativum quam accusativum similem habent, eorum accusativus raro in e, frequenter in is, solet terminari: ut hic & haec omnis. Sallustius in Catilinario: Omnis homines, qui sese student. Simile huic est illud Terentij in Andria: Omnis nos gaudere. & Virg. lib. v. Æn.

Quo magis fessas optem dimittere navis:

cetereis animalibus. Ita omnes fere impressi, quibuscum consentiunt sex manuscripti codices, & Carisius lib. i. Seneca quoque, lib. viii. Epist. ad hunc Sallustij locum respiciens, animalibus legit: Non fames, inquit, nobis ventris nostri magno constat, sed ambitio. Hos itaque, ut ait Sallustius, ventri obedientes, animalium loco numeremus, non hominum; quosdam vero non animalium, sed mortuorum. Nonius in dictione Praestare, animalibus legit. sed tanti apud me nunquam Nonij fuit auctoritas, ut cum Carisio, Seneca & tam multorum librorum consensui preferendum putarem: proinde hanc lectionem recepi.

tum demum periculo. Hæc est impressorum, antiquorumque codicum lectio. Nonius in dictione, Periculum: tum vero periculo legit. quæ scriptura reprehendi non potest, cum & Sallustius eadem dicendi forma utatur, in fine Catilinarij: Tum vero cerneret quanta audacia, quantaque vis animi in exercitu Catilinae fuisset. Ego tamen nihil mutavi.

18

sicuti peregrinantes transiere. Fui aliquando in ea sententia, ut pro peregrinantes, pecudes legendum existimarem: nam & Priscianus, aut quisquis is auctor fuit, in libro De praexercitamentis Rhetorica, locum hunc sic adducit, dum id ostendit, quomodo operatio sententia, similis sit meditationis vsui:

LVD. CARRIONIS IN
C. SALLUSTII CRISPI
HISTORIARVM LIB. I.
SCHOLIA.



Res populi. In tanta rerum antiquarum Guido Laurina, obscuritate, tamque densis errorum tenebris, qua prima sunt in hic C. Sallustij Crispi historia, qua secunda; difficilis est diiudicatio, atque eo difficilior, quod neq. veteres eam rem oratione persecuti sunt: & si qui aetatis posterioris idem agere conantur, isdem etiam vestigiis, quibus insistimus, inhaerere, & per omne scriptorum gentes errare debuerunt; neque certam aliquam scribendi rationem, quasi viam, tenere potuerunt. Igitur nos, quibus in rebus huiusmodi diligentius inquirendis industriam grauiorum disciplinarum tractatio negauit, & in inueniendis ingenium, natura satis parce est elargita, ita haec historia Sallustiana fragmenta, & veluti e naufragio tabulas, componemus, ut si nauem integram & sartam tectam esse praestare non possimus: quia enim id speret? saltem efficiamus ut minus lacera, minusque dissipata, & in partes pauciores dissoluta esse videatur. Hac autem primo historia loco posui, quod Tib. Donatus sub initium Aeneidos, Virgilium qui prius rem, deinde posuerit personam, ita tuatur, ut Sallustium omni metrorum ratione liberum sic historiam coepisse scribat, primo ut rem, mox pop. Rom. personam poneret, adde, quod Ausonius in protreptico suo, historiarum Sallustij argumentum breuiter recensens, ita canat:

Iam facinus Catilina tuum, Lepidique tumultum,

Ab Lepido & Catulo iam res & tempora Roma

Orsus, his senas seriem connecto per annos.

Iam lege civili mistum Mauorte duellum,

Mouit quod socio Sertorius exsul Ibero.

qua Ausonij & Donati commode, ni fallor, ad haec verba refertur possunt: qua cum a Prisciano primo genituum, Romae, pro aduerbio notante, deinde idem posterius repetente, tum vero etiam apud Rusinum, siue quis alius auctor est libelli De metris Comicis, a Pompeio Messallino adducuntur. Messallini verba ex libro De pedibus & numeris oratorum adscribam, neque enim parum ad eam, quam exprimendam curauimus, scripturam confirmandam,

& vero

212 LVD. CARIN SALL. LIB. III. SCHOLIA.
 & breue. *Turnebus legit; & axe viacti orbes. ericij.* *¶ Seruius lib. IX. Æneid. In armorum, inquit, generibus milites sumunt ab animalibus nomina. Sallustius: in modum hirci militaris. Ericium autem bellicam esse machinam, præter ceteros, satis ostendit Casar lib. III. de bello civili.*

Octauium. *ex Arufiano Messo, captus hoc.*

Igitur discubere. *hæc ex III. historia esse docet Nonius in voce dominus, ubi postrema verba adducit. sed apud eum non recte scriptum est: alteri scribam Mæcenas in imo inter Tarquinium, & dominum Perpennam. quin & Seruius lib. I. Æneid. corruptus est, cum apud eum legatur, Tuscus. pro Lucius; Tarquinium, pro Tarquitiu; Denatium Perpenna, pro dominum Perpennam. nam & in veteribus, iisque melioribus libris est lectio, quam exprimendam curavi: & Nonius per dominum conuuij exhibitorem intellegit. quod ipse etiam Seruius innuere videtur. dicit enim apud maiores locum medium semper fuisse domini. Lucij autem Hispaniensis in veteribus libris nulla, quod sciam mentio; in numismatibus plurima. exstat apud C. V. Latinis & Græcis litteris iuxta ac doctissimum Laninum Torrentium, apud quem huiusmodi cimiliorum infinita copia est. exstat & apud Abrahamum Ortelium geographum exactissimum, numisma argenteum cum hac inscriptione: L. Fab. Hispan. cuius utramque partem, historia illustranda, appa-*
smimus.



& alioqui L. Fabium Hispaniensem, in coniuuratis fuisse constat.

Quarum. *scorpio genus teli est, inquit Marcellus. vulgo; vna epistola. male. in quibusdam etiam citi scorpione: in aliis, scorpionem.*